

BİR KUR'AN ÖĞRETMENİ: HAFIZ ABDULLAH NAZIRLI (HAYATI, ESERLERİ VE KUR'AN ÖĞRETİM YÖNTEMİ)*

Tuncay KARATEKE**

Öz

Bu çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda imamlık, vaizlik ve Kur'an öğreticiliği görevlerinde bulunmuş olan Hafız Abdullah Nazırlı'nın hayatı, eserleri ve Kur'an öğretim metodu incelenmiştir. Hafız Abdullah Nazırlı 1920 yılında Elazığ'ın Hoş köyünde doğmuştur. Öğrenim gördüğü ve görev yaptığı yıllarda ülkemizde dini alanda yaşanan bütün değişikliklere şahitlik etmiştir. Osmanlı Türkçesiyle 99 eser kaleme almıştır. Eserleri tefsir, fıkıh, dinler tarihi, kelimeler, tasavvuf, tarih ve edebiyata dair bilgiler içermektedir. 1000'den fazla hafız yetiştirmiş ve 5000'den fazla kişiye Kur'an-ı Kerim öğretmiştir.

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan anlatı deseni uygulanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler üzerinde betimsel analiz tekniği uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdullah Nazırlı, Kur'an öğretimi, din eğitimi, Elazığ, Osmanlı Türkçesi.

A Qur'an Teacher: Hafiz Abdullah Nazirli (Life, Works and Quran Teaching Method)

Abstract

In this study, Hafiz Abdullah Nazirli who served at Presidency of Religious Affairs as a religious officials (imam-khatib), preacher and Qur'an instructor has been examined into his life, works and Qur'an teaching method. Hafiz Abdullah Nazirli was born in 1920 in the Elazığ's village Hoş. He witnessed in the field of religious education in our country during training and working. He had 99 works in Ottoman. His works contain knowledge about exegesis of Qur'ân, fiqh, history of religions, kalâm, sufism, history and literature. He educated more than 1,000 grinds (hafiz) and taught Qur'an more than 5,000 people.

* Bu makale, 2006 yılında "Hafız Abdullah Nazırlı ve Kur'an'la İlgili Kitaplarının Tanıtımı" adıyla yapmış olduğum lisans tezinden istifade edilerek yazılmıştır.

** Arş. Gör., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, tkarateke@firat.edu.tr.

In study narratives design which is one of the qualitative research methods was adopted. Data was collected using interview technique by Descriptive analyses technique was administered on the collected data.

Key words: Abdullah Nazırlı, Quran teaching, religious education, Elazığ, Ottoman Turkish.

Giriş

Elazığ ilinde geçmişten günümüze birçok âlim ve hocaefendi yetişmiştir. Bu âlimler bir mum misali etraflarındaki insanları aydınlatmışlardır. İslam dininin yüce prensiplerini küçük yaşlarda öğrenmişler ve çevrelerindeki insanlara da bu prensipleri öğretmek için gece gündüz çalışmışlardır. Ahlaki değerleri kendi hayatlarına en güzel şekilde tatbik ederek topluma da örnek olmuşlardır. İşte bu hoca efendilerden biri de belgeseli çekilen,¹ kendisiyle ilgili çalışmalar yapılan² ve halen Elazığ'da yaşamakta olan Hafız Abdullah Nazırlı'dır.

Çocukluğu Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına rastlayan Hafız Abdullah Nazırlı, Cumhuriyet tarihinin bütün hükümetlerini görmüş, din ve eğitim alanında yapılan değişikliklere şahitlik etmiş bir şahsiyettir. Onun hayatı ve Osmanlı Türkçe'siyle kaleme aldığı eserleri doğrudan veya dolaylı olarak ülkemizdeki pek çok konuya ışık tutmaktadır. Eserlerinde bahsettiği konular yaşadığı dönemin toplumsal ve dini ihtiyaç ve gerçeklerini ortaya koymaktadır. Bütün bu gelişmelerin yanında yüzlerce hafız yetiştirmiş ve sayısı 99'a ulaşan pek çok eser kaleme almıştır.

Araştırmamızın "Hafız Abdullah Nazırlı'nın Hayatı ve Kur'an Öğretim Yöntemi" bölümü nitel araştırmalardan anlatı araştırmasıdır. Kişilerin otobiyografi, biyografi, hayat hikâyesi çalışmaları anlatı araştırmasına birer örnektir.³ Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme⁴ ve doküman incelemesi tekniği⁵ kullanılmıştır.

¹ <http://vimeo.com/30727530> (02.09.2014).

² Mehmet Soysaldı, "Yaşayan Bir Kur'an Hadimi Hafız Abdullah Nazırlı", *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, ed. Enver Çakar, Elazığ, 2013, s. 393-402; Celal Sürgeç, "Hafız Abdullah Nazırlı Efendi", *Diyanet Aylık Dergi*, sayı: 261, 2012, s. 61-63.

³ Şener Büyüköztürk ve arkadaşları; *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, 13. bs., Ankara, 2012, s. 22.

⁴ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 8. bs., Ankara, 2011, s. 119.

Doküman incelemesine dâhil ettiğimiz yazılı materyal, Hafız Abdullah Nazırlı'nın kendi el yazısıyla ve Osmanlı Türkçesiyle kaleme aldığı iki sayfalık otobiyografisi ve kitapları içerisinde hayatına dair bilginin yer aldığı bölümlerdir. Nazırlı Hoca'nın kitaplarının 54 tanesi Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

A- Hafız Abdullah Nazırlı

1. Ailesi:

Hafız Abdullah Nazırlı Hoca, 1340/1920 yılında Elazığ iline bağlı "Hoş" köyünde dünyaya gelmiştir. Hocanın babası Hani'li İmamzadeler'den Sufi Abdu'l-fettah oğlu Hacı Ali Efendi; annesi Hoş köyü sakinlerinden Çuvalcızadeler'den İbrahim Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. Amcası Hafız Muhammed'dir. Hafız Abdullah Nazırlı Hoca beş yaşına kadar doğduğu "Hoş" köyünde yaşamıştır. Daha sonra ailesi ile birlikte babasının memleketi olan "Hani"ye taşınmıştır. Çocukluğu ve gençliği burada geçmiştir.

Gençlik yıllarında öğrenim görmek için Kayseri'ye gitmiştir. 1945 yılında Kayseri'de öğrenimini tamamlamış ve icazet almıştır. Daha sonra ilk görev yeri olan Malatya'ya gitmiş ve orada evlenmiştir. Nazırlı Hoca'nın üç erkek ve üç kız çocuğu, on yedi torunu vardır.

Nazırlı Hoca; Malatya, Kangal, Sivas ve Elazığ'da görev yapmıştır. Otuz yıllık bir hizmetin ardından 1975 yılında emekli olmuştur. Halen Elazığ'da ikamet etmektedir.

2. Öğrenimi:

Bütün hayatını "okudum ve okuttum" ifadesiyle özetleyen Nazırlı Hoca, eğitimine babası Hacı Ali Efendi'den Kur'an-ı Kerim öğrenip, hafızlık yaparak başlamıştır. O yıllara ait bir anısını şöyle anlatmaktadır: *"Ne yazık ki o dönemde Kur'an-ı Kerim bulunmuyordu. Ne kadar Arapça, Osmanlıca yazılı kitap varsa, hepsinin evine baskın yaptılar. Bu kitapları götürdüler. Jandarma karakolunun altındaki bodruma odun gibi yığdılar. Bu sebepten babam bana Kur'an okutacaktı fakat alfabe yoktu. Camide bir eski Kur'an-ı Kerim buldu getirdi. Besmele çekerek Fatih'dan okutmaya başladı. İlk dersim bu olmuştu. Direkt Kur'an üzerinden 'elif, lam vs.' harfleri tanıtılarak başlamıştır. Alfabeyi ben talebe okuttuğum zaman öğrendim. Babam beni Zâriyât cüzünü (27. cüz) okuttuktan sonra hafızlığa başlattı. Böylece Kur'an'ı*

⁵ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, s. 187.

Kerim'i yüzüne okumayı bitirmeden hafızlığa başlamış oldum. Bir sayfa ders verdim. İki sayfa yaptı. Ham iki sayfa verdim. Hafızlığımı 12 veya 13 yaşında tamamladım.”⁶

Hafızlık eğitimini tamamladıktan sonra babası Nazırlı Hoca'yı Elazığ'a getirmiştir. Elazığ'da Çarşı Camii İmam-Hatibi merhum Hafız Mehmet Erçağ'dan tecvit, kıraat ve makam dersleri almıştır. Bu arada, Hani'ye dönerek amcası Muhammed Efendi'den Şafii fıkhı, Arapça ve Tefsir dersleri okumuştur. Bu sırada ayrıca kendi azim ve gayreti ile Osmanlıca'yı öğrenmiştir. Bu arada medreseye gitmiş, medresede birinci sınıfta iken harf inkılâbı olunca da ilkokulu okumuştur.

Daha hafızlığını bitirmeden Hani, Lice ve Diyarbakır gibi şehirlerin büyük camilerinde aşr-ı şerif ve mukabele okumaya başlamıştır. Edası ve sedası güzel olduğundan dikkat çekmiş ve dinleyicileri çoğalmıştır.

Nazırlı Hoca bir anısını şöyle anlatmaktadır: *“Hicri 1361 yılının Ramazan-ı Şerifinin 16'sında Diyarbakır Ulu Camii'nde mukabele okuyordum. 16. cüzü okuyup kürsüden indiğimde, Hani'li, Hacı Reşit Efendi ile tanımadığım sekiz-on kadar yaşlı efendinin beni beklediklerini gördüm. Beni yanlarına çağırıldılar. Bunlar Diyarbakır'ın eşrafından, âlim ve fazıl kimselerdi. Davetlerine icabet ettim. Yanlarına giderek diz üstü oturdum. Merhaba ve hoş sohbetten sonra bana bir kağıt uzattılar. Bu kâğıtta Diyarbakırlı âlim ve şair Abdulgani Bulduk Bey tarafından yazılmış şu şiir vardı:*

*“Hâfızu hoş-lehce Abdullah'a yüzbinâferin,
Çünkü Kur'ân okur tecvîdile, tertîl ile,
Vakfe, vasle, medlere gayet riâyet eyliyor,
Ehl-ii irfânyad eder bu tarzını tebcîlile,
Eyler istihsân melekler şîvei-elhânını,
Zannedersin feyz almış himmet'i Cibrîlile,
Hîn'i-gülzârında olmuş âşiyansızandelîb,
Eyleriz biz bunu tercîh bülbüle tafdîl ile.
Var mı hacet başka bürhânıkavîbrâzına
Bu celidir Sure-i A'lavü, Neml'ü, Fîlile,
Server-i-Huffâzbecâdır olsa unvânı bunun,
Başını süsletmeli bir gevoerînîklîlile,
İhtiyacı varsa tehvîn etmelidir ağniyâ,
Dîde-i-nemnâkini hem silmeli mendîlile,
Eskiden emsâli çoktu Âmid-i Sevda da ah..!*

⁶ <http://vimeo.com/30727530> (02.09.2014).

Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı
(Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi) | 61

*Şimdi yoktur arasan meş'âlile, kandil ile,
Hak nazardan saklasın âvâzihüp bu hazfızı,
Ka'be'ye gitsin, yüzün sürsün Gani takbîl ile."*⁷

Abdullah Nazırlı Hoca, hafızlığını tamamladıktan sonra, Kayseri'de Kur'an ilimlerinin iyi okutulduğunu duymuş, ailesinin istememesine rağmen 1942 yılında Kayseri'ye gitmiştir. Abdullah Develioğlu'nun Kayseri müftüsü olduğu yıllarda Hunat Camii Medresesinde Hafız Mahmut Kuşçulu'dan "tashih-i huruf; Abdullah Develioğlu'ndan İmam-ı Cezeri'nin tecvid ve kıraat kaidelerini beyitler halinde yazdığı meşhur Cezeri metnini okumuştur. Askerlik dönüşü 1945 yılında icazet almıştır. Kayseri'de bulunduğu zaman içerisinde Kayseri Ulu Camii'nde mukabele okumuştur. Kangal'da görev yaptığı sırada kayınpederi Hoca Abdullah Apaydın'dan sarf, nahiv ve fıkıh öğrenmiştir. Yine Sivas'ta Hacı Hamid Efendi'den Hanefi fıkhını okumuştur.

3. Öğrencileri:

Hafız Abdullah Nazırlı Hoca otuz yıllık din eğitimi hizmetinde, gerek Kangal gerekse Elazığ'daki Kur'an Kursu muallimliği sırasında beş binden fazla vatandaşa usulüne uygun Kur'an-ı Kerim okumayı, İslam'ın inanç, ibadet ve ahlak konularını öğretmiştir. 1000'in üzerinde hafız yetiştirmiştir. Yetiştirdikleri arasında müftüler, vaizler, imam-hatipler, öğretmenler, subaylar, hâkimler, mühendisler, kısaca toplumun her kesiminden insan bulunmaktadır.

Nazırlı Hoca'nın öğrencileri arasında Korkut Özal, Hafız Fikri Okur, Hafız Abdulkadir Okur, Fuat Yılmaz, Feyzi Yılmaz, Osman Şekerci, Mehmet Ateş, Timurtaş Uçar gibi birçok meşhur kişi bulunmaktadır.

4. Yaptığı Görevler:

Abdullah Nazırlı Hoca Efendi Malatya Merkez söğütlü Camii müezzini olarak ilk defa göreve başlamıştır. Bir yıl sonra Yeni Camii müezzinliğine atanmıştır. 1946 yılında Malatya'dan ayrılıp Kangal'a gitmiştir. Kangal müftüsü olan kayınpederi kendisine Abdurrahman Paşa Camii imam-hatipliği ve Kur'an-ı Kerim muallimliği olarak iki vazife vermiştir.

⁷ Bu şiir ve hayatı için ayrıca bkz. Abdullah Nazırlı, Sekiz Cennet Yedi Cehennem, Matsan Ofset, Elazığ, 2006, s. 202-203.

1953 yılında kayınpederi ve hocası Abdullah Apaydın Sivas Müftülüğüne atanmıştır. Hafız Abdullah Hoca da Sivas'a tayin istemiş ve Paşa Camii imam-hatipliği ve Kur'an muallimliğine atanmıştır. 1955 yılına kadar burada görev yapmıştır.

Elazığ Müftülüğü'nün isteğiyle 1955 yılının Aralık ayında Kur'an kursu öğreticisi ve Şıra Camii imam-hatibi olarak Elazığ'a tayin olmuştur. Bir yıl sonra İhsaniye Camii imam-hatipliğine nakledilmiştir. 20 yıl boyunca bu caminin Kur'an kursunda hafız yetiştirmiştir. Ayrıca tashîh-i hurûf, talim ve kıraat dersleri okutmuştur. 20 yılı bu camide olmak üzere toplamda 40 yıl boyunca sabah cüzleri okumuştur. 16 yıl boyunca hatimle teravih namazı kıldırmıştır. İhsaniye Camii'nde resmi görevi dışında öğrenci yetiştirmeye gayret göstermiştir. Yatsı namazından sonra Kur'an öğretmiş, ikindi namazından sonra da Arapça dersi vermiştir. Yine 1958-1959 yıllarında İmam-Hatip Lisesi'nde Kur'an-ı Kerim derslerine girmiştir.

Nazırlı Hoca 1975 yılında emekli olmuştur. Emekli olunca bir kenara çekilip istirahat etmek yerine, Kubbeli Camii'nde fahri olarak vaizlik yapmıştır. 2000 yılına kadar fahri vaizlik görevine devam etmiştir. Bu camide Ramazan aylarında her akşam teravihten önce fıkıh, akait ve güzel ahlaklı olmanın önemine dair dersler vermiştir. Yaptığı vaazları 40 ciltlik kitap haline getirmiştir. Bu kitapları Arapça ve Osmanlıca olarak yazmıştır.

Nazırlı Hoca 1977 yılından 1979 yılına kadar il encümenliği görevinde bulunmuştur. Ayrıca 30 yıl boyunca müftülükte Tevcih komisyonunda görev yapmıştır. Hamdi Başaran Kur'an Kursu Derneği'nin, Diyanet Görevlileri Derneği'nin, İlim Yayma Cemiyeti'nin, İhsaniye Derneği'nin, Balakgazi Vakfı'nın ve İzzetpaşa Vakfı'nın kuruluşunda ve çalışmalarında görev almıştır. Nazırlı Hoca Elazığ İmam-Hatip Lisesi, İzzet Paşa Camii ve İhsaniye Camii'nin yapımında büyük gayret sarfetmiştir.

B) Hafız Abdullah Nazırlı'nın Eserleri

Nazırlı Hoca Allah'ın 99 ismine atfen 99 adet eser kaleme almıştır. Bu eserlerinin hepsini de Osmanlıca olarak bizzat kendisi yazmıştır. Bu eserlerinden; Mükellefin İlmihali, Dilden (Gönülden) Damlalar, Gönülden Gelen Sesler, Sekiz Cennet Yedi Cehennem, Büyüklerden Öğütler, Resulullah'ın Ashabıyla Sohbetleri, Tarikata İntisap Etmenin

Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı
(Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi) | 63

Şartları ve Kur'an-ı Kerim'e Ait Bilgiler isimli eserleri günümüz Türkçesine çevrilerek basılmıştır.

Nazırlı Hoca eserlerini kaleme alma nedenlerini şöyle ifade etmektedir:

1. Kendisinden sonra bu eserler okunsun, dinleyenler de bundan istifade etsinler ve bu vesileyle hayırla yâd edip bir Fatiha okusunlar diye eser yazmıştır.

2. Hz. Peygamber'in "Din nasihattir. Din nasihattir. Din nasihattir!" hadisi sayesinde nasihatın ne kadar önemli olduğunu kavramış olduğu için ehl-i imana faydalı olmak ve onlara bir armağan bırakmak amacındadır.

3. Bir karınca kadar olsun İslam dinine hizmet etmek ve "emr-i bi'l-ma'rûf ve'n nehy-i ani'l-münker" şerefine nail olmak derdindedir.

4. Birçok kimse maddi imkâna sahip olması sebebiyle medrese, camii ve çeşme yaptırmış, öğrenci okutup cihat etmiş olarak bu dünyadan göçmüştür. Diğer taraftan birçok kimse de kitap yazarak İslam dinine ve Müslümanlara faydalı olmuştur. Böylece vefatlarından sonra amel defterlerinin kapanmamasını sağlamışlardır.⁸

Nazırlı Hoca bu eserleri yazarak kendisi de bu zümre içerisinde yer almak istemiştir.

1. Eserleri

Hafız Abdullah Nazırlı'nın bütün eserlerini tanıtmak bu çalışmanın kapsamını aşacağından, bu çalışmada Kur'an-ı Kerim ayetlerinin yorumlandığı 16 kitabı tanıtılmıştır.

1. Kur'an-ı Kerim ve Mucizeleri

Nazırlı Hoca bu kitabını 1983 yılında Elazığ'da yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır; matbu değildir ve 260 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Nazırlı bu kitabına Kur'an'ın dindeki yerinin önemini belirterek başlamış ve Kur'an'ın hakla batılı ayıran, değiştirilmemiş ve Allah tarafından korunan bir kitap olduğuna dikkat çekmiştir.⁹

Kitapta, Hz. Âdem ile Havva'nın yaratılışı, kâinatın yaratılışı, gezegenlerin hareketleri, burçların isimleri, rüzgârın bitkileri aşılması, denizlerin sularının birbirine karışmaması, Firavun'un cesedi, ulaşım

⁸ Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1.

⁹ Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim ve Mucizeleri*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1.

araçları, iletişim araçları hakkında işaretler, Allah'ın gizli orduları, fetihler, ölümle ilgili mucizeler ve ziraatçılar hakkındaki ayetlerden delil getirerek bu konularla ilgili mucizelerden bahsetmektedir. Yine bu kitabında bir iyilik ile kötülük, pis olanla temiz olanın bir olmayacağını açıklayan bir vaaz konusu bulunmaktadır. Kur'an'a göre akidemiz, Kafir ile mü'min, mü'min ile fasık, bilen ile bilmeyenlerin eşit olmayacağından bahsetmektedir.

2. Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır

Nazırlı Hoca bu kitabını 1987 yılında yazmıştır. Kitabını Osmanlıca elyazması şeklinde telif etmiştir. Kitap, matbu değildir ve üç bölümden oluşmaktadır. Kitabın sayfa numaraları her bölümün başında yeniden başlayarak verilmiştir ve kitap toplamda 146 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

1. Bölümde: İslam'da ilimin ve âlimin önemi, ilmin ve cehaletin farkı, vaazın nasıl yapıldığı, vaaz dinlemenin faziletleri, Hz. Peygamber'in ashabı ile sohbeti,¹⁰

2. Bölümde: Fatıha-i Şerife'nin fazileti, önemi ve isimleri,¹¹

3. Bölümde: "Kur'an Nasıl Bir Kitaptır?" başlığı altında; Kur'an'ın nazil oluşu, Kur'an'ı okumanın adabı, Kur'an'ın nasıl anlaşılması gerektiği hakkında bilgiler bulunmaktadır.¹² Yine bu bölümde, radyo, televizyon ve teyplerde okunan Kur'an-ı Kerim hakkında soru ve cevaplar yer almaktadır.¹³

3. Kıyamet ve Alametleri

Nazırlı Hoca bu kitabını 1987 yılında yazmıştır. Kitabını Osmanlıca elyazması şeklinde telif etmiştir. Kitap, 31+150 toplam 181 sayadan oluşmakta olup, matbu değildir. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bulunmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde kıyametin kopmasıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır.¹⁴ İkinci bölümde kıyametin alametleri ayet ve hadisler ışığında anlatılmaktadır. Kıyamete yakın zamanda âlimlerin, kadınların, çocukların ve gençlerin durumlarının nasıl olacağını belirten hadislerden ve İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Marifetname'sinden alıntılar

¹⁰ Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, Osmanlıca El Yazması Eser, I. Bölüm, s. 1-60.

¹¹ Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, II. Bölüm, s. 1-23.

¹² Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, III. Bölüm, s. 1-52.

¹³ Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, III. Bölüm, s. 53-71.

¹⁴ Nazırlı, *Kıyamet ve Alametleri*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-31.

Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı
(Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi) | 65

yapılmıştır. Kitabının sonunda İslam düşmanlarının din aleyhine nasıl çalıştıkları hakkında bilgi vermiş ve kitabını "Ümmet Yetmiş Üç Fırkaya Bölündü", "Zaman Ahir Zaman Oldu" şiirleriyle bitirmiştir.¹⁵

4. Ey İman Edenler

Nazırlı Hoca bu kitabını 1988 yılında yazmıştır. Osmanlıca elyazması şeklinde telif etmiş olduğu kitap matbu değildir ve 350 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Kitap iman, itaat, takva, abdest, namaz, oruç, içki, faiz, çocuklar ve eşler gibi muhtelif konularda bilgiler içermektedir. Ayrıca: 1- Ey İman Edenler!, 2- Ey İnsanlar!, 3- Ey İnsan!, 4- De ki: Ey İnsanlar!, 5- De ki: Ey Kullarım!, 6- Ey Kullarım!, 7- Muhakkak ki İnsan şeklinde başlayan ayetlerin açıklamaları mevcuttur.¹⁶

Nazırlı Hoca bu konularla ilgili ayetlerin mealini vermiş ve ayetleri tefsir etmiştir. Ayrıca konu ile ilgili hadislere de yer vermiştir.

5. Akide-i Ehli Sünnet

Nazırlı Hoca bu kitabını 1988 yılında iki bölüm halinde yazmıştır. Kitap matbu değildir ve 210 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın fihristi bulunmaktadır. Fihristten sonra "İmam Var" şiiri bulunmaktadır. Bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde bulunmaktadır.

Kitabın birinci bölümde; zina, içki, faiz, ölü eti yemek, yetim malı yemek, ölçü ve terazide hile yapmak, gıybet ve iftira, hayız halinde cima yapmak, evlenilmesi haram olanlar, yalan yere şahitlik, hırsızlık yapmak, adam öldürmek, yalan söylemek gibi Kur'an'da yasaklanan fiiller açıklanmıştır.

İkinci bölüm ise, İmam Tahavi'nin "Akide-i Ehli Sünnet ve'l Cemaat" kitabının Osmanlı Türkçesi'ne çevirisinden müteşekkildir.¹⁷

6. Ahirette Zulüm Yok Adalet Var

Nazırlı Hoca bu kitabını 1999 yıllarında tamamlamıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır. Kitap matbu değildir ve 209 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

¹⁵ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Kıyamet ve Alametleri*, s. 1-150.

¹⁶ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Ey İman Edenler*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-350.

¹⁷ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Akide-i Ehli Sünnet*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-210.

Nazırlı Hoca bu kitabında; bu dünyada insanın yaptığı iyilik ve kötülüklerin ahirette karşısına çıkacağı, bundan dolayı bu dünyanın ahiretin tarlası olduğunu ifade etmiştir.¹⁸ Yine bu kitabında ahirette zulüm yok adalet var, tabiiyûn ve ehli iman arasındaki görüş farkları, ehli bid'at mezhepleri, dört kitap, yemesi helal olan maddelerin kaideleri, haramın zararları gibi konuları izah etmiştir.

7. Ehli Cennet ve Ehli Cehennemin Vasıfları

Nazırlı Hoca bu kitabını 1990 yılında yazmıştır. Osmanlıca elyazması olan ve 366 sayfadan oluşan bu kitap, matbu değildir. Kitapta fihrist bölümü bulunmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde mevcuttur.

Bu kitapta Nazırlı Hoca, cennet ehlinin vasıfları, cennet ve cehennemin isimleri, kimlerin cennete gidemeyeceği, cennete götüren amellerin neler olduğu, mahşerde küfür ehlinin durumu, cehennemin tabakaları, azaların şahadeti, kâfirlerin itirafları, cennet ve cehennem ehli arasındaki konuşmalar, kâfirlerin cehennemdeki durumları, kabir azabı, Sırat Köprüsü ve Kevser Havuzu gibi konuları açıklamıştır. Kitabın son kısmında ise manzum beyitler bulunmaktadır.¹⁹

8. Hilkatî Âlem ve Hilkatî Hz. Âdem Aleyhi's-selam

Nazırlı Hoca bu kitabını 1991 yılında yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazması olup; matbu değildir. 301 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın fihristi ve önsözü bulunmaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Kitap'ta, Kur'an-ı Kerim'e inanmayanların itirazları; Hz. Âdem'in nasıl yaratıldığı; Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennetten dünyaya gönderilişi; dünyada bütün insanların bir erkek ve bir kadından yaratıldığı, insanın evrimleşme sonucu oluştuğunu iddia edenlere cevaplar, şeytan'ın neden Âdem (a.s)'e secde etmediği, şeytana tabi olanlar ve onların ahiretteki halleri, şeytanın hilelerinin neler olduğu, âlemin yaratılışı, gökler, yıldızlar, ay ve güneşin yaratılıp, arzın bir döşek gibi döşenmesi, dünyada nelerin niçin yaratıldığı gibi konular işlenmiştir.²⁰

¹⁸ Nazırlı, *Ahirette Zulüm Yok Adalet Var*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1.

¹⁹ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Ehli Cennet ve Ehli Cehennemin Vasıfları*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-366.

²⁰ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Hilkatî Âlem ve Hilkatî Hz. Âdem Aleyhi's-selam*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-301.

9. Dalelet Ehlinin Suiniyetleri

Nazırlı Hoca bu kitabını 1992 yılında yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır; matbu değildir ve 190 sayfadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Nazırlı Hoca bu kitabı yazma amacını, delalet ehlinin, bazı dini konularda art niyetli sorular sorduğunu, bu soruların da Müslümanların zihinlerini bulandırdığını, bir gün bir gencin kendisine böyle sorular sorması üzerine bu kitabı yazma kararı aldığını ifade etmiştir.²¹ Bu kitabında, Hz. Peygamber'in çok eşli olmasının hikmeti, Hz. Peygamber'in hanımlarının Müslümanların anneleri olduğu, teaddüd-ü zevcâtın faydaları, örtünmenin faydaları, zinaya yaklaşmamanın gerekliliği, İslam'da kadın, bir kadının kocasına karşı vazifeleri, erkeğin ailesine karşı vazifeleri, şeriat düşmanlığı, dinde reform, dört mezhep, ictihat ve müctehit, namazı terk etmenin hükmü, Allah'ın sevmediği kavim gibi konularda açıklamalarda bulunmuştur.

10. Sekiz Cennet Yedi Cehennem

Nazırlı Hoca bu kitabını 1992 yılında yazmıştır. Osmanlıca el yazması olan bu kitap öğrencileri tarafından günümüz Türkçesine çevrilerek basılmıştır. Orijinal metni de kitaba dahil edilmiştir. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır. Kız öğrencileri bu kitabı Latin harfleri ile yazarak basmışlardır. Kitabın içerisinde hem Osmanlı Türkçesi hem de günümüz Türkçesiyle yazılmıştır. Kitap 204 sayfadan oluşmaktadır.

Kitapta, Cennet Kapıları, Tuba Ağacı, Firdevs Cenneti, Adn Cenneti, Naim Cenneti, Huld Cenneti, Me'va Cenneti, Daru's-selam Cenneti, Vesile Cenneti ve Daru'l-celal Cenneti hakkında bilgi verilmektedir. Yine bu kitapta, Haviye, Hutame, Cahîm, Sakar, Siccîn, Sair, ve Derk-i Eşfel olmak üzere cehennem yedi tabakası ve buraya kimlerin gireceği anlatılmıştır.²²

11. Geçmiş Kavimlerin Sebeb-i Helaki

Nazırlı Hoca bu kitabını 1977 yılında Elazığ'da yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır. 240 sayfadan oluşan kitabın fihristi vardır. Kitap matbu değildir. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

²¹ Nazırlı, *Dalelet Ehlinin Suiniyetleri*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1.

²² Bkz. Nazırlı, *Yedi Cehennem Sekiz Cennet*, s. 15-194.

Bu kitapta, kavimlerin helak edilme sebepleri, helak olan kavimler ve peygamberleri, Allah'ın sevdiği ve sevmediği kulların vasıfları anlatılmaktadır. Kitap farklı konularda yazılmış şiirler ile sona ermektedir.²³

12. Allah Korkusu

Nazırlı Hoca bu kitabını 1997 yılında yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır; fihristi bulunmakta ve 394 sayfadan oluşmaktadır. Kitap matbu değildir. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Bu kitapta, Allah korkusu ve ahiret inancı, din ve Müslüman düşmanlarının kelime oyunları, tefrikalar, fırkalar ve mezhepler, amel ve iman, Kur'an-ı Kerim'de tahrifat, tenasühçülere cevap, dinde tarikat var mıdır?, Kur'an-ı Kerim ve faziletleri, Fatıha-i Şerif'in uyarısı, Nazırlı Hoca'nın tanıştığı alimler ve başından geçen üç hadiseye dair hususlar ele alınmıştır.²⁴

13. Yasin-i Şerif Vaazı

Nazırlı hoca bu kitabını 1997 yılında yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır; matbu değildir. 139 sayfadan oluşan kitabın fihristi bulunmamaktadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yer almaktadır.

Bu kitapta Yasin Suresi'nin bazı ayetlerinin tefsiri yapılmıştır. Kur'an, Kur'an ile tefsir edilmiştir.

Yine bu kitapta tarikatlar, Alevilik, cami ve cami adabı konuları işlenmiştir.²⁵

14. Beş Soru Beş Cevap

Kitap 2001 yılında yazılmıştır. Osmanlıca elyazmasıdır; matbu değildir. 129 sayfadır. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bulunmaktadır.

Nazırlı Hoca bu kitabında; "Din nedir? başlığı altında, dinin tek olduğunu, onun da İslam olduğunu belirtmiştir. Ayrıca din tanımlarını şöyle yapmıştır; 1- Din, millet ve şeriat manasına gelir. 2- Din, allah tarafından peygambere gönderilendir. 3- Din İslam'dır. 4- Din Allah'ın

²³ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Geçmiş Kavimlerin Sebebi Helaki*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-248.

²⁴ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Allah Korkusu*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 15-394.

²⁵ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Yasin-i Şerif Vaazı*, Osmanlıca El Yazması Eser, s.1-139.

dinidir. Yayan ise enbiya-yı azamdır.²⁶ İman Nedir? başlığı altında imanın şer-i manasının amentüde belirtilenlerin hepsine inanmak olduğunu ifade etmiştir.²⁷ İslam Nedir? başlığı altında, İslam dininin beş temel esas üzere bina edildiğini, bunların da, kelime-i şahadet, namaz, zekat, hac ve oruç olduğunu belirtmiştir. Yine burada imanın ibadetlerle korunacağını, iman olmadan amellerin de sahih olmayacağını belirterek iman-amel ilişkisine dikkat çekmiştir.²⁸ Şeriat Nedir? başlığı altında, şeriatın dinin esası olduğu, şeriatısız dinin olmayacağı ve bu şeriatın da mükellefin ilmihalini öğreten fıkıh ilmi olduğunu belirtmektedir.²⁹ Müslüman Kimdir? sorusunu da İslam dini üzere bulunanlar olarak açıklamıştır.³⁰ Bu kitabını ilmihal metodu kullanarak yazmıştır.³¹ Ayrıca bu kitapta peygamberler ve mezhepler hakkında da bilgi vermektedir.

15. Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Kullar

Kitabın yazıldığı tarih belirtilmemiştir. Fakat Nazırlı Hoca kitabın başında "zaman zaman İhsaniye Camii'nde yaptığım vaazlar" şeklinde not düşmüştür. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır. Fihristi bulunmamaktadır. 326 sayfadan oluşmakta olup matbu değildir. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde mevcuttur.

Kitapta, insanların Rabbi birdir, kimler mümin kimler kâfir, Allah'a ve Hz. Peygamber'e itaat, aile ve akraba ilişkileri, temizliğin önemi, tevekkül, adaletle hükmetmenin faydaları, cihat gibi konular yer almaktadır. Allah'ın sevmediği kulların kâfirler, zalimler, fasıklar, müfsitler, hainler, yalancılar, kibirliler, müsrifler, kötü sözü açıkça söyleyenler, böbürleneler olduğundan bahsedilmiştir. Konular işlenirken bu kavramlar ayetlerle açıklanmıştır.³²

²⁶ Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 2-5.

²⁷ Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 6.

²⁸ Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 10-11.

²⁹ Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 15.

³⁰ Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 21.

³¹ İlmihal metodu, önceden hazırlanmış ve kalıp haline getirilmiş soruların yazar tarafından sorulup cevaplanmasıdır. Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1999, s. 215.

³² Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Kullar*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-326.

16. Kur'an'a İman ve İttiba'

Nazırlı Hoca bu kitabını 2001 yılında yazmıştır. Kitap Osmanlıca elyazmasıdır; 179 sayfadır, matbu değildir.

Nazırlı Hoca bu kitabında Kur'an yazısı, maharic-i huruf, sıfat-ı huruf, kıraat imamları, Kur'an-ı Kerim'in cüzleri-sûreleri-ayetleri-kelimeleri-harfleri, Kur'an'a iman ve ittiba', Resulullah'a ittibâ'a edenler, Kur'an'a iman ve hizmet, Kur'an'da yüksek sesle okunması gereken ayetler, Kur'an'ın nüzulü, Cibril-i Emin, Kur'an'ın yazılması konularını açıklamıştır.³³

C. Diğer Eserleri:

1. Dört Büyük Peygamber ve Dört Büyük Kitap*
2. Mezhepler Tarikatlar ve Rüyaname*
3. Değişik Vaazlar*
4. Dualar Risalesi*
5. Mübarek Geceler*
6. Gaye*
7. Enbiyaların Çilesi*
8. Cumhuriyet Devri*
9. Hac ve Hatıraları*
10. Hutbeler*
11. Hutbeler*
12. Hutbelerim*
13. Hutbeler
14. Hutbelerim
15. Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlerim*
16. Nefsime Nasihatlerim
17. Hatıralarım*
18. Ehli Sünnetin İmamları*
19. Hatırat Mecmuası
20. Ebyad
21. Dualar Mecmuası
22. Muhtelif Vaazlar*
23. Muhtelif Vaazlar*
24. Muhtelif Vaazlar*

³³ Geniş bilgi için bkz. Nazırlı, *Kur'an-a İman ve İttiba'*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 1-179.

25. Muhtelif vaazlar*
26. İslam'da Gaye Gönülden Gelen Eserler
27. Ehli Sünnetin İmamları
28. Akide-i Ehli Sünnet
29. Uyku Abdesti Bozar mı ve Kaplama Dış Hakkındaki Fetvalar*
30. Düzeni Bozanlar*
31. Bediüzzaman Kimdir?
32. Hacılar Lisan Rehberi
33. Gençlerde Uyanış Var*
34. Namazlarımı Huzurla Kılamıyorum*
35. El-Miftah Şerhi Nuru'l-izah*
36. Manzum Beyitler*
37. Hac ve Menasiki*
38. Büyüklerden Öğütler
40. İslam'da Hükümet*
41. Beşli Sözler*
42. Dualar
43. Naat-ı Şerif ve Kasideler Mecmuası
44. Naat-ı Şerif
45. Edille-i Şeriyye
46. Avrupa Birliğine Üye
47. Fikir ve Düşünceler
48. Kur'an Türkçe Okunsun Diyorlar
49. Cezeri ve Türkçe Açıklaması
50. Kur'an'a ait Bazı Bilgiler
51. Mustafa Meadid-din Kimdir?
52. Dört Risale
53. Sekiz Risale
54. Beş Risale
55. Gençlerle Sohbet
56. Mükellefin İlmihali
57. Muhtelif Vaazlar
58. Namaz En Büyük İbadettir
59. Peygamberimiz Alemlere Rahmettir
60. Peygamberler Niçin Gönderilmiştir?
62. Resulullah Âlemlere Rahmet Olarak Gönderilmiştir

63. Resulullah Efendimiz
64. İslam'ın Beş Şartı ve Faydaları
65. İbrahim ve İsmail Peygamberin Merakibleri
66. Tefekkür ve Tezekkür
67. Dilden (Gönülden) Damlalar
68. Gönülden Gelen Sesler
69. Büyüklerden Öğütler
70. Resulullah'ın Ashabıyla Sohbetleri
71. Tarikat'a İntisap Etmenin Şartları ve Kur'an-ı Kerim'e Ait

Bilgiler³⁴

D) Hafız Abdullah Nazırlı'nın Kur'an Öğretim Yöntemi

1) Alfabe Öğretimi:

Kur'an öğretimi İslam'ın ortaya çıkışından beri İslam eğitim sisteminin temeli olmuştur. İslâm'ın ilk dönemlerinde evlerde ve camilerde başlayan Kur'an öğretimi, zamanla Küttâb, Dâru'l-Kur'ân, medrese, mektep vb. kurumlarda yapılmıştır.³⁵ Kur'an öğretimi; bireysel veya kurumsal, örgün veya yaygın olsun her devirde gerçekleştirilen bir uygulama olmuştur.

Kur'an öğretimi ile ilgili bilinen en eski ve en yaygın kitap Elifba Cüzü'dür. Kitabın yazarı ve ilk yazıldığı tarih hakkında bilgi bulunmamaktadır.³⁶ Bu kitapta uygulanan yöntem "usûl-i tehecci" yöntemidir. Bu yöntemde kelimeler, harflerin uzun uzun hecelenmesi ile okutulurdu. Örneğin "cim üstün ce, cim esre ci, cim ötre cu" gibi. Bu yöntem Usûl-i cedîd hareketi ile birlikte Tanzimat sonlarına doğru bırakılmıştır. Bu yöntemin yerine "usûl-i savtiye denen harflerin seslerini doğrudan okutan yöntem benimsenmiştir. Harfler örneğin, "ce, ci, cu..." şekliyle okutulmuştur.³⁷ Fakat "usûl-i tehecci" yöntemi de uygulanmaya devam edilmiştir.

Hafız Abdullah Nazırlı elifba öğretim yöntemini şu şekilde ifade etmektedir:

³⁴ Yıldız işaretli eserler Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

³⁵ Ziya Kazıcı, *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, İFAV Yay., 7. bs., İstanbul, 2009, s. 351-353.

³⁶ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2010*, Pegem Akademi Yay., 17. bs., Ankara, 2010, s. 210-211.

³⁷ Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2010*, s. 204.

"...Harfleri başından sonuna kadar tanıtacağız. Harfleri tanıyıp tanımadığını anlamak için aşağıdan yukarıya doğru okutacaksın. 'ye''den başlayıp 'elif'e çıkacaksın. Okuduğu zaman harfleri tanımıştır. Ondan sonra harflerin mahreçlerini ve sıfatlarını öğretiyoruz. Kalın ince okunan harfleri öğretiyoruz. Şiddetle okunan harfleri öğretiyoruz. Harflerin mahreçleri nereden çıktıklarını göstererek öğretiyoruz. Boğaz, dil ve dudak harflerinin mahreçlerini öğretiyoruz. Kalın ince harflerin öğretiyoruz. Mesela 'sad' kalın okunur, 'sin' ince okunur. 'Tı' kalın 'te' ince okunur. Alfabe bunlar tam öğrendikten sonra geçersin harekeye. Üstün, esre, ötre, sonra iki üstün, iki ötre ve iki esreye geçersin. Bunları öğrendikten sonra cezimi öğretiyoruz. Harflerin mahrecine ama yine dikkat edeceksin ki ağız yanlış alışmasın. Ağız yanlış alıştımı bunu terk etmek zor olur. Ben bunun sıkıntısını çok çektim. Alfabeyi böyle okuduktan sonra Sübhâneke'ye geçiyorsun. Sübhânekeyi hecesini şöyle okutursun. Bu 'sin'dir, bu 'be'dir üzerinde bir cezm var 'sub', hani alfabe okudukya, 'ha' yukarı çekiyor, 'subha' oldu, 'nun'un üzerinde üstün var 'e' sedasıyla okunur. 'Subhane', 'kağ'ın üzerinde üstün var 'e' sedasıyla okunur, 'Subhaneke' gibi. Üstünler 'e', ötreler 'u' sedasıyla, 'ü' değil. İki üstün, iki ötre olduğu zaman bir 'nun' ilave ediliyor, 'en, in, un'. Sübhânekeyi bu şekilde heceli okutuyoruz. Hece hareketler ile bu şekilde okuturuz. Yine hareketlerde elif üstün 'e', be üstün 'be' şeklinde de okutuyoruz. Ondan sonra yüzüne okumaya geçilir..."

Nazırlı Hoca'nın bu cümlelerinden, elifba öğretiminde "usûl-i tehecci ve usûl-i saytiye yöntemlerini kullandığını görmekteyiz. Ayrıca okuma yazmanın öğretildiği en eski yöntem olan harften heceye, heceden kelimeye bir öğretimin takip edildiği "harf (alfabe) yöntemini" kullanmıştır.³⁸

Nazırlı Hoca, Kur'an öğretiminde alfabenin öğretiminin çok önemli olduğunu belirtir:

"... Esas zoru alfabadir. Alfabe harflerin mahreç ve sıfatlarını öğrenmeden öğrenci Kur'an'a geçmemeli. Alfabeyi iyi okuduktan sonra Kur'an'a geçerse hoca da rahat eder, talebe de rahat okur..."

Öğrencinin yeni öğreneceği bir konu ile ilgili sahip olduğu ön öğrenmeleri yeni öğrenmeleri kolaylaştırır. Bir konu için gerekli olan ön öğrenmeler ne kadar yeterli ise, yeni öğrenmeleri o kadar kolay olur. Ön öğrenmeleri yeterli seviyede olmayan bir öğrencinin yeni öğrenmeleri de

³⁸ Kemal Köksal, *Okuma Yazma Öğretimi*, Pegem Yay., 3. bs., Ankara, 2003, s. 33.

o derece zorlaşır ve sınırlı kalır.³⁹ Bu açıdan Nazırlı, Kur'an öğretiminde öğretim ilkelerinden "hazırbulunuşluk" ilkesini dikkate almaktadır. Yüzüne okumaya geçmeden önce, öğrencinin gerekli olan yetenek ve ön bilgilere sahip olmasının önemine dikkat çekmektedir.

2) Yüzüne Okuma:

Kur'an öğretiminde elifba (alfabe) öğretiminden sonra yüzüne okumaya geçilir. Hafız Abdullah Nazırlı, Kur'an-ı Kerim'i yüzüne okuma metodunu şu şekilde ifade etmektedir:

"... Yüzüne de amme cüzü (30. Cüz) Nas Suresinden başlayıp Nebe Suresine kadar (son sayfadan geriye doğru yirmi sayfa) okurduk. Duha Suresinden aşağısını koro yöntemi ile okurduk. Ben okurdum onlar tekrar ederdi. Beraber okuyunca bir de insana zevk veriyordu. Amme cüz'ünü bitirdikten sonra baştan başlıyoruz. Fatiha'dan başlayarak okuyoruz. Yine yüzüne okurken harflere çok dikkat edilecek, mahreç, sıfat ve ince-kalın harflere dikkat edilecek. Çocuk daha çok, kelime kelime okuyacak. O kelimeyi iyi okumadan diğerine geçmeyecek. Çocuk 'Kuleûzübirabbi'l-felak' ayetini okur. Bunu doğru okur ondan sonra diğerine geçer. Kelime kelime, ayet ayet okusun. Burada çocuğun durumuna göre, çocuk ne kadar okuyabiliyorsa o kadar ödev verilmeli. Güzel okuyabiliyorsa iki sayfa, beş sayfa dahi vermişiz. Tecvid öğretiminde, çocuğun kabiliyetine bakılır. Çocuk Kur'an okurken öğrenebilirse o zaman öğretilir. Kur'an-ı hatmettikten sonra da tecvidi okutursun..."

Nazırlı Hoca, yüzüne okumada kısa sürelerden başlayarak "kolaydan zora" eğitim ilkesini dikkate almıştır.⁴⁰ Ayrıca öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine dikkat çekmektedir. Yine "harf", "kelime", "ayet" sırasını takip ederek adım adım ilerlemeyi tercih etmektedir. Öğrencinin yeteneğini dikkate alması, bireysel farklılıklara dikkat çekmesi, kişiye göre eğitim anlayışına vurgu yapması O'nun Kur'an öğretiminde dikkat çektiği eğitim ilkeleridir.

Nazırlı Hoca, Duha Suresi'nden aşağısını yüzüne okurken koro yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntem ile Kur'an eğitiminde, eğitimcinin önemine vurgu yapmaktadır.

Geleneksel eğitim sistemimizde üç tür eğitim yönteminden bahsedilmektedir. Bunlar infiradiye, içtimâiye ve mütekebile'dir. Usûl-i

³⁹ Hasan Yılmaz, Ali Murat Sünbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Kitabevi, 4. bs., Konya, 2003, s. 38.

⁴⁰ Bu ilke konusunda bkz., Ahmet Avcı, *Eğitim Bilim'ine Giriş*, Elit Kültür, İstanbul, 2014, s. 76.

infiradiye (bireysel yöntem), öğretmenin öğrencileri teker teker önüne çağırıp onlara ayrı ayrı ders vermesidir. Usûl-i içtimaiye (toplular yöntemi), öğretmenin öğrencilere sınıf sınıf topluca ders vermesidir. Usûl-i mütekebilede (karşılıklı yöntem) ise, öğrencilerin arasından seçilen müzakerecilerle ders yaptırılır.⁴¹ Nazırlı Hoca Kur'an öğretiminde Usûl-i içtimaiye'yi (toplular yöntemi) kullanmıştır.

"... Bir de diyelim 30 öğrencin var. 10 tanesi alfabe okuyorsa 10 tanesi alfabe okuyacak. 10 tane amme cüz 'ünü okuyorsa, 10 tanesi amme cüz 'ünü beraber okuyacak. Alfabe okuyanlar hep beraber okuyacaklar. Birbirlerini dinlemeleri çok çok faydalıdır. Bu alfabe okutulduktan sonra diğer grup gelir. Alfabe okuyan grup gidip dersine çalışır. Bu 10 kişilik guruba da hep aynı dersi verirsin. Diyelim hepsi 'kul euzubirabbinnas' okuyacak. Çünkü birbirlerini dinleye dinleye daha çabuk alırlar. Bir yanlışı söylediğinde, bakın çocuklar bu yanlışı hepimize söylüyorum. Sizde gidin dersinize çalışın. Yüzüne okuyanlara (baştan) bir sayfa vermişsek, beş satır birine beş satır birine. Bir sayfa 15 satır. Bir sayfayı üç kişi okur. Bir sayfa 10 kişi içinde sürekli tekrar edilir. Ve birbirlerinin yanlışlarından çok faydalanırlar..."

Nazırlı Hoca yüzüne okumada öğrencilerinden bilgi ve beceri seviyeleri bakımından birbirine yakın olanların bir araya getirilmesi ile gruplar oluşturmuştur. Davranışlarından dolayı ödüllendirilen öğrencileri gören diğer öğrenciler, ödüllendirilen davranışları yapmak için çaba sarf ederler. Nazırlı Hocanın toplu okutma ile sosyal-bilişsel öğrenmeyi dikkate aldığını söyleyebiliriz.⁴² Bu şekilde yanlış okumaları düzelterek, aynı hataların tekrar edilmesinin önüne geçmektedir.

3) Ezber/Hafızlık Yöntemi:

Hafız Abdullah Nazırlı ezber/hafızlık yöntemini şu şekilde ifade etmektedir:

"...Hafızların ham derslerini önce ben okurdum. Onlar dinlerlerdi. Onlar okur ben dinlerdim. Hafızlarda şöyle kırmızı bir kalemim vardı. Harf, mahreç hangi hatayı yaparsa oraya kırmızı kalem ile bir nokta belirtirdim. Bunu yapmazsan o yanlışlar devam eder.

Hafızlığa başlarken her cüzün ilk sayfası da, son sayfası da olur. Ben ilk sayfasından ezber yaptım. Her cüzün ilk sayfası olursa hangi cüzün kaçmı sayfasını okuyor, bu akıldan daha kalıcı. Sondan okursa bu sayfa cüzün kaçmı

⁴¹ Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2010*, s. 204.

⁴² Sosyal-bilişsel öğrenme konusunda bkz., Dale H. Schunk, *Öğrenme Teorileri*, çev. Muzaffer Şahin, Nobel Yay., 2. bs., Ankara, 2011, s. 95.

sayfası vs. bilemez, tersine okuduğu için. Hafızlar bu hangi cüz, hangi sure ve cüzün kaçınıcı sayfasıdır, bunu da bilecek. Ders çalışırken bunu da hafızasına alırsa, "Bu ayet nerede?" dese onu hemen bilir. Ben ilk sayfadan başlatıyordum. Önce ham sayfasını ayet ayet 15 defa okuyacak. Harflerin sıfat ve mahreçlerine dikkat ederek. Hemen ezbere geçerse yanlış ezberler. Hafız akşama kadar o ham sayfayı ezberleyecek. Yatsıya kadar da yine ders çalışacak. Biz yatsıdan sonra yatardık, yatmadan önce yatakta okurduk. Hatta sayfayı tersten okuyarak başa gelirdik. Okuya okuya uyursa sayfa aklına daha iyi gelir. Hafızlar için şu da faydalıdır. Ben Malatya'da müezzin iken orada Hafız Abdulkadir Efendi vardı. Kur'an kursu öğretmeni idi. Bana dedi ki: "Namazlarda zammı sureyi hatim ile devam edersen hızın çok kuvvetli olur." Devam ettim hakikaten çok faydalı idi. Buna 40 sene kadar devam ettim.

Hafızlar çalışırken ayetlerin sonu ile başlarını, sayfa sonları ile diğer sayfanın başını birleştirsün. Böyle olursa ayetlerin başını ve sayfa başlarını unutmaz. Ezber dinlerken beş sayfa ile gidiyorsa beş sayfayı dinleyeceksin. 10 sayfa ile gidiyorsa müsait ise on sayfayı da dinle. Fakat bir cüz okuyunca bir cüzü dinleyemezsin tabi. Ben üç hafızı birden dinlerdim. Çoktu, 20 tane hafız dinlemek ile bitmiyor. Hepsinin dersleri ayrı ayrı. Aynı anda üç kişi okur ve üçünü birden dinlerdim. Yanlış oldu mu parmağımı kaldırırdım. Yanlış yaptıklarında kalem elimde, mushafına işaret bırakıyordum. Öğrencinin kabiliyetine göre hafızlık yaptırırdım. 5 sayfa ham alan vardı. 4 ayda hafız oldu. Bir sayfanın yüz tekrar hakkı vardır. Bunu yaparsa hiç unutmaz. Ben 15 defa tekrar ediyordum ezberliyordum. Fakat unuttuyordum..."

Nazırlı Hoca, Kur'an ezberinde öğrencinin yeteneklerine göre sayfa sayısı vererek, öğrencinin bilgi ve kabiliyetlerini dikkate almaktadır. Tecvid ve mahreç öğrenilmeden ezbere geçilmemesini istemektedir. Ezberin iyi olması için ise tekrar yöntemini⁴³ önermektedir. Ezber dinlerken yanlışlara hemen geri dönüt/düzeltilme verilmesinin önemine dikkat çekmektedir.⁴⁴

4) Hoca-Öğrenci İlişkisi:

İslam eğitim sisteminde hocaya büyük önem verilmiştir. Öğrenciye ilim hayatına başlamadan önce hocasını araştırarak seçmesi tavsiye

⁴³ İslam eğitiminde tekrar yöntemi için bkz. George Makdisi, *Ortaçağ'da Yüksek Öğretim İslam Dünyası ve Hristiyan Batı*, çev. Ali Hakan Çavuşoğlu, Tuncay Başoğlu, Klasik Yay., İstanbul, 2012, s. 168; İsmail Karaçam, *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*, İFAV Yay., 26. bs., İstanbul, 2013, s. 93-96.

⁴⁴ Dönüt/Düzeltilme için bkz., Özcan Demirel, *Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Pegem Akademi, 14. bs., Ankara, 2009, s. 135.

edilmiştir. Hoca öğrenciye sadece bilgi aktaran araç değil, onunla manevi bir bağ kuran kişidir. Bu bağ kurulmadan alınan dersin kısır olacağı belirtilmiştir.⁴⁵ Öğretmenin, öğrencilerine söz-fiil, ilim-amel uygunluğu şeklinde uygun örnek olması üzerinde durulan husustur.⁴⁶ Nazırlı Hoca'nın, öğretmen-öğrenci ilişkisi hakkındaki ifadeleri şu şekildedir:

"... Hoca ahlakı, konuşması ve oturup konuşması ile öğrenciye örnek olacak. Ben öğrenciye derdim. Ben sinemanın karşısında afişe bakarsam siz de gidip içeride oturun. Ben kahvede çay içersem siz gidin kumar oynayın. Öğrenci hocanın yaşantısını örnek alacak. Hoca öğrenciye yaşantısıyla örnek olacak. Hoca abdestsiz Kur'an'ı ele alırsa öğrenci de alır..."

İslam eğitiminde, öğrencide olması beklenen vasıflar şunlardır: zekilik, öğrenme hırsı, sabır, takva, kanaat, tevazu, bildiğiyle amel etmek vb.⁴⁷ Nazırlı Hoca ise öğrencide; azim, sebat ve sabır özelliklerinin olması gerektiğine dikkat çeker.

"Kur'an talebesinde şu üç vasıf olacak; azim, sebat ve sabır. Kim olursa olsun ne işe çalışırsa çalışsın bu vasıflar onda olacak. Azim ben bu işi yapacağım. Ben bu Kur'an-ı ezberleyeceğim. Sebat; o işte devam edecek. Bunu ezberlerken zorluklar olacak, bunlara sabır edilmeli. Bu üç vasıf olmaz ise bir başarı elde edemez. Azim demek, bir işi yapmaya karar vermek gerekir.

Kız çocukları beni yormadılar. Erkek çocukları haylaz oluyor, yaramazlık yapıyorlardı. Nar çubuklarım vardı. İnce parmak kalınlığında idi. Pazarlığım bu idi. Ders verene aferin var ders vermeyene beş çubuk vardı. Ders vermeyene beş çubuk eline vururdum. Dersi verdimi de aferin alır giderlerdi..."

Hafız Abdullah Nazırlı, öğrencinin başarısını sözlü olarak pekiştirmekte,⁴⁸ başarısızlık durumunda ise ceza uygulamaktadır. Fakat hocanın burada uyguladığı cezayı sembolik bir ceza olarak değerlendirmek mümkündür.

Sonuç

Bütün hayatını "okudum, okuttum ve yazdım" kelimeleriyle özetleyen Hafız Abdullah Nazırlı ilk eğitimine küçük yaşlarda

⁴⁵ İmam Burhanuddin ez- Zernûci, *Tâlimü'l Mûteallim*, çev. Yunus Vehbi Yavuz, Feyiz Yay., 10. bs., İstanbul, 2010, s. 87.

⁴⁶ M. Faruk Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, İFAV Yay., İstanbul, 2008, s. 142-146.

⁴⁷ Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, s. 251-262.

⁴⁸ Pekiştirme için bkz., Demirel, *Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri*, s. 135.

babasından Kur'an-ı Kerim öğrenerek başlamıştır. 13 yaşında hafız olmuş ve kendi gayretleriyle Osmanlı Türkçe'sini öğrenmiştir. Okumak için Kayseri'ye gitmiştir. Bütün bunlar onun okumaya olan merakını göstermektedir. Nazırlı Hoca'nın hayatına baktığımızda eğitime ne kadar önem vermiş olduğunu görebiliriz. Bu merak ve azminden dolayıdır ki Nazırlı Hoca görev yaptığı Sivas, Malatya ve Elazığ illerinde hem ilim tahsil etmiş hem de öğrenci yetiştirmiştir. 1000'in üzerinde hafız yetiştirmiş, 5000 binden fazla kişiye de Kur'an okumayı öğretmiştir. Camilerde yaptığı vaazları 40 kitap halinde toplamıştır.

Eserlerinde tefsir, fıkıh, dinler tarihi, kelimeler, tasavvuf, tarih ve edebiyat alanlarına dair bolca bilgi bulmak mümkündür.

Hafız Abdullah Nazırlı'nın eserleri, hatta eserlerine koyduğu isimler kendi yaşadığı dönemin tartışılan toplumsal ve dini konularını yansıtmaktadır. Kitaplarında özellikle insanın yaratılışı, kâinatın yaratılışı, rüzgârın bitkileri aşılması, denizlerin sularının birbirine karışmaması gibi, Kur'an-ı Kerim'de geçen dikkat çekici ayetler ile insanların zihinlerinde Kur'an'ın son ilahi kitap olduğu fikrini yerleştirmeye çalışmıştır.

Nazırlı Hoca kitaplarında ayetlerin Arapça metnini vermekle birlikte, bu ayetlerin Türkçe mealini de vererek ayetleri açıklamıştır. Kitaplarında alıntı yaptığı eserleri de belirtmiştir. Alıntıları dipnot şeklinde değil de "İbn Kesir'in tefsirinde şöyle geçmektedir" şeklinde belirtmektedir. Kitaplarında işlediği konuları ayet ve hadislerle dayandırmakta, bu ayet ve hadisler çerçevesinde açıklama yapmaktadır. Kitapları Osmanlıca elyazmasıdır. Kitaplarında Osmanlıcanın yanında Arapça ve Farsça yazılar da bulunmaktadır.

Nazırlı Hoca Kur'an öğretiminde öğrencilerin hazırbulunuşluk ve bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır. Alfabe öğretiminde harften kelimeye, parçadan bütüne yöntemini kullanmaktadır. Yüzüne okumada öğrencilerin seviyelerine göre grupla öğretim yöntemini kullanmaktadır. Ayet ve surelerin ezberinde ise tekrarın önemine dikkat çekmektedir.

Nazırlı Hoca kitaplarında birden fazla konudan bahsetmektedir. Nazırlı Hoca'nın bir konu hakkındaki görüşünü anlamak için, bu konuların geçtiği bütün kitapların incelenmesi gerekmektedir. Kitapların birçoğunda fihrist bulunmaması da araştırmayı güçleştirmektedir.

Nazırlı Hoca'nın yazdığı eserlerden; Mükellefin İlmihali, Dilden (Gönülden) Damlalar, Gönülden Gelen Sesler, Sekiz Cennet Yedi Cehennem, Büyüklerden Öğütler, Resullullah'ın Ashabıyla Sohbetleri,

Tarikata İntisap Etmenin Şartları ve Kur'an-ı Kerim'e Ait Bilgiler isimindeki eserleri basılmıştır. Diğer kitapları matbu değildir.

Halkın, Hafız Abdullah Nazırlı'nın eserlerinden istifade edebilmesi için eserlerinin konu bütünlüğü oluşturacak şekilde günümüz Türkçesine çevrilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2010*, Pegem Akademi Yay., 17. bs., Ankara, 2010.
- Avcı, Ahmet, *Eğitim Bilim'ine Giriş*, Elit Kültür, İstanbul, 2014.
- Bayraktar, M. Faruk, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, İFAV Yay., İstanbul, 2008.
- Büyüköztürk, Şener ve vd. "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*", Pegem Akademi, 13. bs., Ankara, 2012.
- Demirel, Özcan, *Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Pegem Akademi, 14. bs., Ankara, 2009.
- <http://vimeo.com/30727530> (02.09.2014).
- Karaçam, İsmail, *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*, İFAV Yay., 26. bs., İstanbul, 2013.
- Kazıcı, Ziya, *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, İFAV Yay., 7. bs., İstanbul, 2009.
- Köksal, Kemal, *Okuma Yazma Öğretimi*, Pegem Yay., 3. bs., Ankara, 2003.
- Makdisi, George, *Ortaçağ'da Yüksek Öğretim İslam Dünyası ve Hristiyan Batı*, çev. Ali Çavuşoğlu, Hakan, Tuncay Başoğlu, Klasik Yay., İstanbul, 2012.
- Nazırlı, Abdullah, *Ahirette Zulüm Yok Adalet Var*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Kur'an'a İman ve İttiba'*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim Nasıl Bir Kitaptır*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Kur'an-ı Kerim ve Mucizeleri*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Yasin-i Şerif Vaazı*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Akide-i Ehli Sünnet*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Allah Korkusu*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Kullar*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Beş Soru Beş Cevap*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Dalalet Ehlinin Suiniyetleri*, Osmanlıca El Yazması Eser.

- Nazırlı, *Ehli Cennet ve Ehli Cehennemın Vasıfları*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Ey İmam Edenler*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Geçmiş Kavimlerin Sebeb-i Helaki*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Hilkati Âlem ve Hilkati Hz. Âdem Aleyhisselam*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Kıyamet ve Alametleri*, Osmanlıca El Yazması Eser.
- Nazırlı, *Sekiz Cennet Yedi Cehennem*, Matsan Ofset, Elazığ, 2006.
- Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1999.
- Schunk, Dale H., *Öğrenme Teorileri*, çev. Muzaffer Şahin, Nobel Yay., 2. bs., Ankara, 2011.
- Soysaldı, Mehmet, "Yaşayan Bir Kur'an Hadimi Hafız Abdullah Nazırlı", *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, ed. Enver Çakar, Elazığ, 2013, 393-402.
- Sürgeç, Celal, "Hafız Abdullah Nazırlı Efendi", *Diyanet Aylık Dergi*, sayı: 261, 2012, 61-63.
- Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek, *"Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri"*, 8. bs., Ankara, 2011.
- Yılmaz, Hasan, Ali Murat Sünbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Kitabevi, 4. bs., Konya, 2003.
- Zernûci, İmam Burhanuddin, *Tâlimü'l Mûteallim*, çev. Yunus Vehbi Yavuz, Feyiz Yay., 10. bs., İstanbul, 2010.